

Наталія Степанова

кандидат філософських наук, доцент,
заступник директора з наукової роботи
ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і
мистецтва

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6842-629X>

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

«SOFT SKILLS» ДЛЯ УСПІШНОСТІ В ЖИТТІ: ІЗ ПОРАД ДИРЕКТОРА ШКОЛИ НАД РОССІЮ»

Педагог-подвижник, який на роки вперед пережив свою епоху. Олександр Антонович Захаренко відноситься до тих учителів, яких, без перебільшення, можна назвати фундаторами Нової української школи, незважаючи на історичний факт, що сам учитель жив і працював в середині ХХ століття, в епоху «стагнації радянської доби».

Поради директора школи над Россю, так він називав свою альма-матер, Сахнівську школу, яка стала рідною не для одного покоління сахнівчан, справді є корисними, якщо не унікальними. Проведемо певні паралелі.

Не так давно в освітній практиці ми почали звертати увагу не стільки на знаннєвий компонент навчання, скільки на певну логічно поєднану комбінацію – знання, уміння, навички, досвід, цінності та ставлення. Це є компетентнісна складова освітнього процесу, де чільне місце займають уміння та навички. Які вони є? З огляду на стрімкий інформаційний розвиток – різні. «Hard skills» («тверді навички»), «Soft skills» («м'які навички»), «Digital skills» («цифрові навички»), які об'єднуються в міцну канву умінь для успішного життя сучасної людини.

Із поміж вказаного переліку зупинимося на «Soft skills», адже й сама назва вказує, що саме цей набір умінь людина має розвивати впродовж життя, бо вони характеризуються універсальністю, гнучкістю, надпрофесійністю, а від так важливістю для кожного з нас.

Набір «Soft skills» постійно змінює свій перелік. Але незмінними залишаються вміння комунікувати та вести діалог, критично мислити, працювати в команді та перейматися за результат, вміти керувати своїми емоціями та бути лідером.

Олександр Антонович особливу увагу звертав на вміння вести конструктивний діалог зі всіма учасниками освітнього процесу й дотичними до цього суб'єктами. Від цього вміння залежить результат, бажаний для усіх: без

тиску, грубощів чи страху можна вирішити будь-яку справу. Будучи надзвичайно тактовним у переконаннях, О. А. Захаренко намагався цього досягти й у своєму педагогічному колективі. Звернення з повагою, від дитини до дорослого, педагог вважав нормою й іншого не передбачалося.

Окрім цього, варто зауважити, що в радянські часи мовою для загального спілкування вважалася російська. Проте переконання зберегти автентичність та ідентичність української мови в Сахнівській школі була безперечним правилом, яке сповідувалося всіма. Розмовляти українською, вести діалог, плекати її для нащадків – ось орієнтири мовного завдання для педагогів від директора школи над Россю. «Колего! Бійся бруду в мові! Зроби все, аби твої вихованці не лише її розвивали, а й зберегли для нащадків» [1, с.19]. Сьогодні, як ніколи, українці розуміють важливість мови в житті кожного, силу слова Великих Григорія, Тараса, Лесі, Івана. Мова нас не просто ідентифікує серед інших, а дає поштовх до зміцнення, єдності та духовного розвитку.

Неодноразово Сахнівську школу порівнювали із бджолиним вуликом. Надзвичайно чепурна звиду, сама школа такою ж була й всередині. Всі працювали на результат. Олександр Антонівчю вдалося насправді втілити в дію педагогіку партнерства. Й цьому засвідчують переконливі факти. 23 травня 1983 року відбулося відкриття навчально-виховного комплексу із корпусом для молодших школярів, майстернями, плавальним басейном. Для цього були залучені сили сільської та батьківської громади, працювали учителі та учні – праця кожного була спрямована на досягнення загальної мети. Більше 10 років селяни колективно трудилися для спільного блага й отримали прекрасний результат. В українського народу такі спільні справи здавна називали «толоками» й таку діяльність можна порівняти із працею бджілок, які без упину трудяться й своєю працею приносять велику користь.

Сьогодні можна часто почути роздуми багатьох батьків щодо залучення дітей до праці. Одні є прихильниками, інші – категорично заперечують і переконують, що це є порушенням прав дитини. У партнерській педагогіці Олександра Антонівча знаходимо відповідь і на це запитання. Весь колектив сповідував правило – трудитися всім заради спільної мети. Залучення дітей до праці, посиленої, щоб дитина отримала радість і задоволення від результатів діяльності – ось головне завдання праці. Не через примус, а заради блага. І бачимо переконливі результати такої мотивації: у селі були побудовані обсерваторія, фонтан, закладена алея троянд, щорічно оброблялися пришкольні ділянки, де росли пахучі трави, із яких заварювали духмяний сахнівський чай.

До «м'яких навичок» належить і вміння критично мислити. На наш погляд, вміння аналізувати, порівнювати, співставляти, робити висновки дозволяє сучасній людині не лише швидко орієнтуватися в інформаційному потоці, а й бути медіаграмотним, тобто отримувати максимальний результат від сили інформації та комунікації. Не називаючи ці вміння критичним мисленням, у одному зі своїх виступів Олександр Антонович радить педагогам: «Вивчаючи ту чи іншу загальнолюдську цінність потрібно пам'ятати основний принцип – сумніватися. Не приймати на віру навіть те, що, на перший погляд, є очевидним, вагатися в правильності власних слів. Доказовість у всьому. Побудуйте свою розповідь так, щоб під час обговорення дійти істини, довести кожному вихованцю загальнолюдську цінність того, що вивчаєте» [2, с.34]. Такий підхід закладає основи критичного мислення, яке дозволяє шукати різні джерела інформації, перевіряти її достовірність, сумніватися, абстрагувати, а подекуди навіть фантазувати, щоб отримати максимально наближений до істини результат.

І на останок. Ті, хто пам'ятає Олександра Антоновича, вказують на його надзвичайні риси характеру: скромний, чуйний, делікатний, душевний. Але в той же час справжній інтелігент, людина високого духу, патріот. Саме таким ми бачимо лідера, людину, здатну власним прикладом переконати, бути сильним як організатор, керівник, наставник. Сучасний термін, який може замінити лідера, є топ-менеджер. Ось Олександр Антонович є зразковим прикладом такого топ-менеджера, який протягом кількох десятиліть ніс відповідальність за учнів та колег і вмів спланувувати, керував, спрямовував діяльність усієї освітянської громади на досягнення поставлених завдань.

Рішення, прийняті О. А. Захаренком, були продумані, виважені та спрямовані на досягнення найвищої мети – виховання справжнього громадянина, розвиненої особистості, патріота рідної землі. Саме тому ідеї директора школи над Россю не втрачають своєї актуальності й нині та є дороговказами для сучасних педагогів, вивірені часом та практикою.

Література:

1. Захаренко О. А. Слово до нащадків Київ : СПБ Богданова А. М., 2006. 216 с.
2. Крутенко О. В. Азбука педагогічних істин від Олександра Захаренка. Черкаси, 2011. 51 с.
3. Поради колезі, народжені в школі над Россю / О. А. Захаренко. Черкаси : Агрополіс, 2002. 93 с.